የሰ/መ/ቁ. 54117

ጥቅምት 13 ቀን 2004 ዓ.ም.

ዳኞች፡- ሐጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- ግሎባል ኢንሹራንስ ኩባንያ አ.ማ - የቀረበ የለም፡፡

ተጠሪ፡- የኢትዮጵያ ንግድ መርከብ አ.ማ - የቀረበ የለም፡፡

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የመድን ውልን መሰረት ያደረገ የገንዘብ ክፍያ ይተካልኝ ክርክርን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው የአሁኑ አመልካች ባሁኑ ተጠሪ ላይ በመሰረተው ክስ መነሻ ነው፡፡ የክሱ ይዘትም ባጭሩ፡- አመልካች የመድን ሽፋን የሰጣቸውን የደንበኛውን የኩርቱ ኢንተርናሽናል ኃ.የተ.የግል ማህበር ንብረት የሆኑትን 1,200 ጎማዎችን ተጠሪ ለማጓጓዝ የተረከበ ቢሆንም እነዚሁ ጎማዎች ተጠሪ በባህር ላይ በደረሰ ግጭት መጥፋታቸውን በመግለፅ አመልካች ከደንበኛው ጋር ባለው የመድን ውል መሰረት ለጠፉት ጎማዎች ግምት ብር 269,293.20 (ሁለት መቶ ስልሳ ዘጠኝ ሺህ ሁለት መቶ ዘጠና ሶስት ብር ከሃያ ሳንቲም) ወጪ አድርጎ ለደንበኛው መክፈሉን ገልፆ ተጠሪ ባለው የመጓጓዣ ውል መሰረት ለአመልካች ለክሱ መሰረት የሆነውን ገንዘብ ከተለያዩ ወጪዎችና ኪሳራዎች ጋር እንዲተካለት ይወሰንለት ዘንድ ዳኝነት መጠየቁን የሚያሳይ ነው፡፡ ተጠሪ ለአመልካች ክስ በሰጠው መከላከያ መልስም አመልካች ክስ ለመመስረት የሚያስችለው መብትና ጥቅም የሌለው መሆኑን ለክሱ ኃላፊነት የሌለበት መሆኑን በመዘርዘር ክሱ ውድቅ ሊሆን ይገባል ሲል ተከራክሯል፡፡

ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትም የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ መርምሮ ጎማዎቹ በባህሩ ላይ ሊወድቁ የቻሉት በባህር ላይ በደረሰው የግጭት አደጋ ምክንያት ነው፣ ጉዳቱ የደረሰው በአጓጓዡ ጥፋት ወይም በአጓጓዡ ወኪሎች ወይም ሰራተኞች ጥፋት ስለመሆኑ አልተረጋገጠም በሚል ምክንያት የአመልካችን ክስ ውድቅ አድርጎ ተጠሪን ከክሱ ነጻ አድርጎታል፡፡ በዚህ ውሳኔ አመልካች ባለመስማማት ይግባኙን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርቦ ግራ ቀኙ ከተከራከሩ በኋላ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ ፀንቷል፡፡ የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው፡፡ የአመልካች የሠበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘትም ተጠሪ ጎማዎቹን በአግባቡና በጥንቃቄ ሳይጭናቸው በመቅረቱ ግጭቱ በደረሰበት ጊዜ ተወርውረው ባህር ውስጥ የገቡ መሆኑ እየታወቀና ይህንኑ ሁኔታ ከባህር ሕጉ አንቀፅ 196(2) ድንጋጌ ይዘት ጋር ፍርድ ቤቱ ማገናዘብ ሲገባው ተጠሪን ከክሱ መሉ

በመሉ ነጻ መልቀቁ ሕጋዊ አይደለም በማለት መከራከሩን የሚያሳይ ነው፡፡ አቤቱታው ተመርምሮም በሰበር ችሎቱ ሊታይ የሚገባው መሆኑ ታምኖበት ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎለት ተጠሪ ቀርቦ ግራ ቀኙ በፅሑፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል፡፡ እንደመረመረውም የዚህን ችሎት ምላሽ የሚያስፈልገው አቢይ ነጥብ በጉዳዩ ላይ በተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈፅሟል ለማለት ይቻላል? ወይስ አይቻልም? የሚለው ሁኖ አግኝቶታል፡፡

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው ተጠሪ የአመልካች ደንበኛ (ኩርት ኢንተርናሽናል ኃ.የተ.የግል ማህበር) ንብረት የሆነውን 1,200 ጎማዎችን አጓጉዞ ለማድረስ መረከቡንና ጎማዎቹ በባህር ላይ በነበረው ጉዞ በደረሰው ግጭት ምክንያት የጠፉ መሆኑ ግራ ቀኙ ያልተካካዱት ፍሬ ነገር መሆኑን ነው፡፡ አመልካች ተጠሪ ላይ ክስ ሊመሰርት የቻለው ባለበት የመድን ውል ለደንበኛው በንብረቱ ላይ ለደረሰው ጉዳት ካሳ ከከፈለ በኋላ ገንዘቡ እንዲተካለት ነው፡፡ ተጠሪ አጥብቆ የሚከራከረው ኃላፊነት የለብኝም በማለት ሲሆን ለዚህ በቀዳሚነት የሚያቀርበው ክርክር ጎማዎቹ በባህር ላይ በደረሰው የመርከቦቹ ግጭት አደጋ የጠፉ እንጂ በተጠሪ ችግር ወይም ሰራተኞች ጥፋት አይደለም በማለት ነው፡፡

በመሰረቱ በባህር ላይ እቃ አመላለሽ ያለበትን ኃለፊነት በተመለከተ የባህር ሕጉ በቁጥር 196 ስር ያስቀመጠ ሲሆን በዚህ ድንጋጌ መሰረት እቃ አመላላሽ ሁለት ሰፊና ዋና ዋና ግዴታዎች አሉት፡፡ የዚሁ አንቀጽ ንዑስ ቁጥር አንድ ድንጋጌ አንድን መርከብ በሙሉ በመከራየት (ቻርተር ፓርቲ) እቃን የሚያጓጉዝ ባለመርከብ ስላለበት ግዴታ የባህር ሕጉን ቁጥር 138 በማጣቀስ የሚደነግግ ሲሆን የአንቀፁ ንዑስ ቁጥር ሁለት ድንጋጌ ደግሞ በመርከቡ ላይ የተጫኑትን እቃዎች በጥንቃቄና በሚገባ ለመጫን፣ ለአጠባበቃቸው በሚገባ አቀማመጥ እንዲደረደሩ፣ ስለጉዞዋቸው፣ ስለ ጥበቃቸው፣ ስለ መልካም አያያዛቸውና ስለ ማራገፉ መልካም አፈጻፀም ግዴታ ያለበት መሆኑን በአስገዳጅ ሁኔታ ይደነግጋል፡፡ በመሆኑም አጓዡ በሕጉ የተጣሉበትን እነዚህን ግዴታዎች ካልተወጣ ኃላፊነት ያለበት መሆኑን የድንጋጌው ይዘትና መንፈስ ያስረዳል፡፡ በጭነት ማስታወቂያ ደረሰኝ ውስጥ አመላላሹ ኃላፊነት የለበትም ተብሎ የተደረገው ውል የማይፀና ስለመሆኑም የባህር ሕግ ቁጥር 205 በግልፅ ይደነግጋል፡፡ የአመላላሹ መከላከያ ሊሆኑ የሚችሉ ሕጋዊ ምክንያቶች በባህር ሕጉ ቁጥር 197 ስር የተመለከቱት ምክንያቶች ናቸው፡፡ ከላይ የተመለከቱት የባህር ሕግ ድንጋጌዎች የአመላላሽን ኃላፊነት ሊያስከትሉና ቀሪ ሊያደርጉ የሚችሉ ሕጋዊ ምክንያቶችን የሚደነግጉ ሲሆን ኃላፊነትን በተመለከተ ቀሪ ከሚያደረጉ ምክንያቶች ውስጥ አመላላሽ በእቃው ጉዳት የደረሰው በባህር ላይ በደረሰው የግጭት አደጋ (accident of the Sea) መሆኑ፣ ከአመላላሹ ጥፋት ወይም በእርሱ ወኪሎችና አሽከሮች ቸልተኝነትና ጥፋት ምክንያት ያለመሆኑና በአግባቡ ማስረከቡን መረጋገጡ ስለመሆኑም ያስገነዝባሉ፡፡ የእቃው እርክክብ ተፈጽሟል የሚባለው ደግሞ መቼና በምን ሁኔታ ሲፈጸም እንደሆነም ድንጋጌዎቹ በተለይ ከባህር ሕጉ ቁጥር 180(3) ጋር ተዳምረው ሲነበቡ ያሳያሉ፡፡ በዚህም መሰረት በጭነት ማስታወቂያ ደረሰኝ የተረጋገጠ የማመላለሻ ውልን የሚመለከቱ ልዩ ድንጋጌዎች የሚጸኑት በተለይ በመርከብ ላይ በተጫኑት የንግድ እቃዎች የጭነት ማስታወቂያ ደረሰኝ ወይም ይህን በመሰለ ሌላ አይነት ሰነድ በተረጋገጡ የጭነት ማመላለሻ ውሎች ብቻ መሆኑ፣ የመርከብ መከራየት ውል ሰነድ ባለው ጉዳይ ላይ ተፈጻሚ እንደማይሆን፣ ነገር ግን መርከቡ የተከራየው በኪራይ ሰነድ (በቻርተር ፓርቲ) የሆነ እንደሆነ የሚሰጠው የጭነት

የማስታወቂያ ደረሰኝ ወይም ይህን የመሳሰለው ሌላ ሰነድ በአመላላሹና በሰነድ አምጪው መካከል ያለው ግንኙነት ከሚመራበት ጊዜ አንስቶ በዚሁ በሚሰጠው የጭነት ማስታወቂያ ደረሰኝ ላይ ድንጋጌዎቹ ተፈጻሚ እንደሚሆኑ፣ የሚፀኑትም እቃዎቹ ከመርከብ ላይ ከተጫኑበት አንስቶ እስከሚራገፉበት ጊዜ ብቻ ስለመሆኑ የተጠቀሰው ድንጋጌ ያሳያል፡፡ የዚህ ቁጥር ንዑስ ቁጥር ሶስት በተለይ ሲታይም ".....ከመርከቡ ላይ ከተጫኑበት አንስቶ እስከሚራገፉበት ጊዜ ብቻ ነው፡፡ "በሚል በኃይል ቃል ማስቀመጡ አመላላሹ በማራገፍ ሂደት ለሚከሰቱ ጉዳቶቹም ኃላፊነት ያለበት መሆኑን በግልጽ የሚሳይ ነው፡፡

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስም አመልካች ተጠሪን ለጉዳቱ ኃላፊነት አለበት በማለት የሚከራከረው ጎማዎቹ በባህር ላይ እንዲወድቁ የሆነው ተጠሪ ጎማዎቹን በመርከቡ ላይ በጥንቃቄና በሚገባ በመጫን፣ በሚገባ አቀመማጥ እንዲደረዱ ማድረግ (stow) ያለበት ስለመሆኑ በባህር ሕጉ አንቀፅ 196(2) ስር የተመለከተውን ግዴታ አልተወጣም የሚል ምክንያት በመጠቀስ ነው፡፡ የስር ፍርድ ቤት ይህንኑ የአመልካችን ክርክር ውድቅ ያደረገው በማስረጃነት የቀረበው የባለሙያ ሰርቬይ ሪፖርት ጎማዎቹ ወደባህር የገቡት በመርከቦቹ ግጭት መሆኑን እንደሚያሳይ፣ አመልካች ጎማዎቹ በሌላ ምክንያት የጠፉ ስለመሆኑ ያቀረበው ክርክር የሌለ መሆኑንና በባህር ሕጉ አንቀጽ 197(1(ሐ)) ስር በባህር ላይ ለደረሰው ጉዳት ወይም ድንገተኛ መሰናክል ምክንያት ለደረሰ ጉዳት አመላላሹ ኃላፊነት እንደሌለበት መደንገጉንና ጉዳቱ በሌላ ምክንያት የተከሰተ ነው ከተባለም በባ/ሕ/ቁጥር 197(1(ከ))ስር አመላለሹ ኃላፊነት የሚኖርበት በአመላላሹ ጥፋት ወይም በእርሱ ወኪሎችና አሽከሮች ቸልተኝነትና ጥፋት ምክንያት መምጣቱ ሲረጋገጥ መሆኑንና በአመልካችና በተጠሪ መካከል ባለው ክርክር ግን የአመላላሹ ጥፋት ወይም የእርሱ ሰራተኞች ቸልተኝነት መኖሩ ያለመረጋገጡን በመተንተን ነው፡፡ ከዚህ ሁሉ መገንዘብ የሚቻለው አመልካች ተጠሪ በሕጉ የተጣለበትን ግዴታ አልተወጣም በማለት ክስ የመሰረተ እንደመሆኑ መጠን ይህንኑ ሊያስረዳ የሚችል ለጉዳዩ አግባብነትና ጥንካሬ ያለውን ማስረጃ ማቅረብ ያለበት መሆኑን ነው፡፡ ተጠሪ በውሉ የተጣለበትን ግዴታ በመወጣት ሂደት ውስጥ በነበረበት ጊዜ በተለይም ጎማዎቹ በመርከቡ ሲጫኑ ጥንቃቄ ባለማድረግ በተገቢው አኳኋን ያልደረደራቸው ከሆነና በዚህ ምክንያት ጎማዎቹ በመርከቦቹ ግጭት ጊዜ ወደባህሩ ተወርውረው የገቡ ናቸው ተብሎ በአመልካች ክርክር እስከቀረበና በተጠሪ ደግሞ የአመልካች ክርክር እስከተካደ ድረስ የአመልካችን ክርክር የማስረዳት ግዴታ የራሱ ስለመሆኑ በፍትሐብሔር ክርክሮች የማስረጃ አቀራረብና አቀባበል ሥርዓት የምንገነዘበው ጉዳይ ነው፡፡ ከላይ እንደተገለጸው ለጉዳዩ ተገቢ ነው የተባለው የባለሙያ ሰርቬይ ሪፖርት ቀርቦ በማስረጃነቱ ሊሰጠው የሚችለው ክብደት በስር ፍርድ ቤት ታይቶ ማስረጃው የተጠሪን ጥፋት ሊያስረዳ የማይችል መሆኑ ተረጋግጧል፡፡

ይህ የስር ፍርድ ቤት ድምዳሜ ፍሬ ነገርን የማጣራትና ማስረጃን የመመዘን ሥልጣን ባለው የይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤትም ተቀባይነት አግኝቷል፡፡ ስለሆነም በጉዳዩ ላይ የቀረበው ማስረጃ ክብደቱ ተመዝኖ የተጠሪን ጥፋት ሊያስረዳ አይችልም ተብሎ ፍሬ ነገርን በሚያጣሩና ማስረጃን በሚመዝኑ ፍርድ ቤቶች ድምዳሜ ከተደረሰ ይህ ችሎት በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ መንግስት አንቀጽ 80(3(ሀ)) እና አዋጅ ቁጥር 25/1988 አንቀጽ 10 ድንጋጌዎች የተሰጠው ስልጣን መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ማረም በመሆኑ ሊለውጠው የሚችልበት አግባብ የለም፡፡ ለማስረጃው የሚሰጠው ዋጋ የስር ፍርድ ቤቶች ያረጋገጡት ነው ከተባለ ደግሞ በባ/ሕ/ቁጥር 196(2) እና 197(1(ሐ)) እና (ከ)) ድንጋጌዎች አንፃር ሲታይ ተጠሪ ለጉዳዩ ኃላፊ የሚሆንበት ሕጋዊ አግባብ የለም፡፡ በአጠቃላይ ተጠሪ አጓጓዥነቱንና እቃው በመርከቦቹ ግጭት ምክንያት ከመርከብ ወደ ውሃ በመውደቅ ጉዳት የደረሰበት መሆኑን ሳይክድ ኃላፊነት የለብኝም በማለት ያቀረበው ክርክር

በአመልካች ማስረጃ ተጠሪን ተጠያቂ ሊያስደርግ በሚችል በበቂ ማስረጃና ሕግ ያልተደገፈ መሆኑን በማረጋገጥ የበታች ፍርድ ቤቶች ውሳኔ የሰጡ መሆኑን የተገነዘበን በመሆኑ በጉዳዩ ላይ በተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ሁኖ አልተገኘም፡፡ በዚህም ምክንያት ተከታዩን ወስነናል፡፡

<u>ው ሣ ኔ</u>

1. በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 87610 ሐምሌ 03 ቀን 2000 ዓ.ም. ተሰጥቶ በፌ/ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 71115 ታህሳስ 20 ቀን 2002 ዓ.ም. የጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት ሙሉ በሙሉ ፀንቷል፡፡

2. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ውጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል፡፡
   መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ቤ/መ